

М. Л. Ткачук

Гіляров Олексій Микитович

ГІЛЯРОВ Олексій Микитович (20. 12. 1855(01. 01. 1856), Москва – 07. 12. 1938, Київ) – філософ, історик філософії, літературознавець. Батько [Сергія](#), дід [Меркурія](#) Гілярових. Доктор філософії (1892). Акад. ВУАН (1922). Закін. Моск. університет (1880), де був приват-доцент (1884–87). У 1887– 1920 – в Університеті св. Володимира у Києві: приват-доцент, екстраординар. (від 1892), ординар. (від 1894), заслужений професор (від 1910) каф. філософії. Від 1894 самостійно вивчав хімію, створив лабораторію, у якій працював над орган. синтезом. Наприкінці 1922 ініціював створення при каф. філософії права ВУАН Семінару із суспільствознавства (від 1925 – Семінар соц. філософії) з трьома відділ.: заг. соц. філософії, соц. психології, соц. педагогіки. Наприкінці 1920-х рр. Г. зарахов. до складу «ворожих елементів» ВУАН, зазнав прижиттєвого забуття. Поховання Г. на Байк. кладовищі знищено. Студії Г. з філософії, історії філософії, психології, літературознавства, хімії підпорядк. ствердженню єдності духов. і матеріал. начал у руслі конкретного ідеал-реалізму. Філософ. учення Г. – «синехологіч. спіритуалізм» – ґрунтується на визнанні за першооснову духу як множинності, що перебуває в єдності; на розумінні духу і матерії як двох визначень однієї першооснови – всесвіт. свідомості; на тлумаченні всесвіту як «одухотвореного організму», живої і цілісної системи. Виступаючи проти абсолютизації логіко-гносеол. функції філософії та її розуміння як науки про перші засади й вищі істини, Г. стверджує філософію як світоглядне знання, яке задає людині систему життєвих цінностей, переконань і вчинків, увиразнює люд. прагнення до гармонії зі світом і «внутр.» єдності розуму, почуття та волі. Істор. рух філософії розглядав як відображення одвіч. пошуку людиною ціліс. світогляду, спроможного відновити її єдність зі світом і примирити

«істину розуму» та «істину серця». У доробку Г. – аналіз софістики як соціокультур. феномену та герменевтичне дослідж. істор.-філос. аспекту творчості Платона. Серед учнів – [В. Асмус](#), [П. Блонський](#), [В. Зеньковський](#), [Д. Чижевський](#).

Основні праці

Платонизм как основание современного мировоззрения в связи с вопросом о задачах и судьбе философии. Москва, 1887; Греческие софисты, их мировоззрение и деятельность в связи с общей политической и культурной историей Греции. Москва, 1888; Источники о софистах: Платон как исторический свидетель. К., 1891; Гипнотизм по учению школы Шарко и Психологической школы. К., 1894; Предсмертные мысли XIX века во Франции. К., 1901; Введение в философию. К., 1907; Философия в ее существе, значении и истории: В 2 т. К., 1918–19; Схема історії філософії в освітленні історичного матеріалізму // Зап. соц.-екон. відділ. ВУАН. К., 1926– 27. Т. 2–6.

Рекомендована література

1. Ткачук М. Філософія світла і радості: Олексій Гіляров. К., 1997.

Бібліографічний опис:

Гіляров Олексій Микитович / М. Л. Ткачук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-30156>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).